

Rozhovor s autormi knihy (nielen) o jednej z mnohých krás Slovenska

TÁTO KRAJINA PRIPOMÍNA CHRÁM

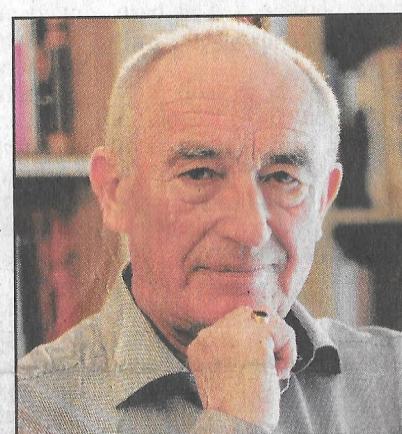
IGOR VÁLEK: Páni, hned' na úvod spoločná a nedvojznačná otázka: Prečo ste sa rozhodli priviesť na svet knihu práve o Kráľovej studni, v širšom priemete o Veľkej Fatre a ešte v širšom chápani o prírodnom fenoméne a ľudskom dianí na tomto území? Pán Kováč, ako uvádzate v samotnej knihe, vy ste do nej vstupovali srdcom...

DUŠAN KOVÁČ: Vynikajúci španielsky básnik F. García Lorca napísal: „Tu som sa narodil, tu sa prebudilo moje srdce, tu som začal snívať o dialkach, tu bude zo mňa zem a kvety.“ Pochybujem, že sa dá lepšie precítiť vztah k milovanému miestu, ako to bánsky vyjadril. Aj keď som sa nenarodil na Kráľovej studni, tu som našiel svoju podstatu. Fenomén miesta ma premohol všetkými zmyslami. Ako vzdorovité korene okolitých bukov objal moje srdce do večného, radostného zovretia. Spoznal som tu lásku, sem som sa vrácal z ďalekých ciest horolezeckých expedícií, tu som prežil väšeň a korigoval svoje bytie. V bolestnom dôtoku smrti nad stratou priateľov v bielej silvestrovskej noci som tu našiel nový zmysel života. Tu som sa dotkol hviezdi a pochopil ľudskú pominuteľnosť – lásku k miestu som tu všepil svojim po kračovateľom. Tu som našiel kráľovstvo poznania, že všetko, čo nám Kráľova studňa dáva, jej máme poctivo vrátiť. Nemôže byť pre mňa väčším šťastím ako to, že mi je dovolené zušľachťovať tento obdivovaný kút zeme, ochraňovať ho ako malý zázrak. Moje srdce sa prebudilo v Lorcovej poézii. Stratilo svoju kamennú obrúč, ktorú nosíme v dolinách, mestách.

I. VÁLEK: Pán Slota, vy ste do knihy vstupovali srdcom, obohatili ju o množstvo úchvatných a zároveň výstižných fotografií.

JURAJ SLOTA: Fotografujem od detstva a obľúbujem krajinu. Neopakovateľný reliéf Veľkej Fatry ma vždy

Všetci s týmto „fenoménom“ máme svoje skúsenosti. Mám na mysli často bezbrehú a škodlivú relativizáciu, ba až zliahčovanie priam všetkého tak okolo nás, ako aj v nás. V jedincoch, národe, ľudstve... Hoci možno naznačenej samoučelnej „kritike“ podrobíť naozaj čokol'vek a kohokol'vek, jej neprajný osteň sa určite zlomí na nespochybniel'ných krásach – a máme ich neúrekom – slovenskej prírody. Navyše, ak sú previazané mnohými silnými príbehmi a ľudskými osudmi, ktoré už pokojne možno nazvať „tradiciotvornými“. Je takisto zákonité, že ak všetko načrtnuté nájde aj svojich takpovediac kronikárov, navyše knižných, ono zliahčovanie a spol. je zažehnané. Konkrétnie, k meritu až k prameňu (vysvetlenie d'alej). Nedávno náš knižný trh obohatila impozantná (bez akéhokoľvek preháňania!) obrazová monografia *Kráľova studňa (Veľká Fatra) – príroda, história, súčasnosť* (Veda 2017). Mimochodom, hned' v úvode je jasne zdôraznené, že (pohorie) Fatra symbolizuje jeden z vrcholov trojvršia slovenského štátneho znaku! O knihe aj mnohých dôležitých súvislostiach, napríklad zdôrazňovaní a ochraňovaní hodnôt, ktoré hodnotami naozaj sú, sme sa rozprávali z trojicou hlavných autorov tohto kolektívneho diela. Zopár slov aj o nich. **DUŠAN KOVÁČ** (1947) je milovník prírody a podnikateľ, ktorý našiel zmysel života v ochrane magického prírodného prostredia Kráľovej studne, zrekonštruoval tu chatu a postupne napĺňa a iniciauje viaceré ekologické a spoločenské projekty. **JURAJ SLOTA** (1957) je fotograf, dlhorčný dobrovoľný člen Horskej služby, skialpinista aj všeobecný športovec a jeho obľúbenou témom je aj neopakovateľný reliéf Veľkej Fatry. Napokon – hoci on sám si to nenárokuje – je vrcholkom tejto tvorivej pyramídy skúsený redaktor, publicista a viackrát aj na medzinárodnom fóre ocenený autor kníh literatúry faktu (*Zlatá medaila Leva Nikolajeviča Tolstého, Medzinárodná cena Egona E. Kischa, Cena Vojtechu Zamarovského*) a člen Spolku slovenských spisovateľov **FEDOR MIKOVIČ** (1945).

Fedor Mikovič

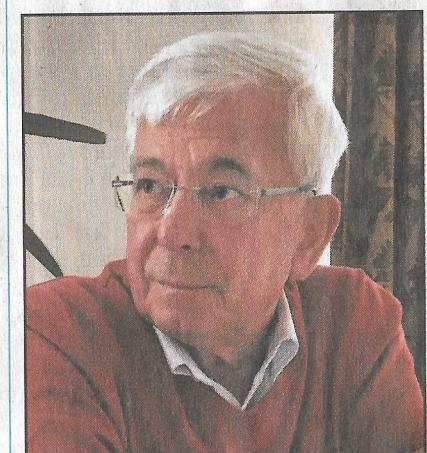
s časticami pásikov dobrými hospodárnimi obrobenej úrodnej pôdy v jej dolinách. Všetci sa vytratili, ich dobyvačné chúťky zahatal čas, prekazila večnosť. Zostal tu však národ, čo má túto zem v krii svojich predkov i vo svojej krii, v duši, v mysli. Stala sa mu jeho vlastou, dedovizňou, domovinou. Pretože jemu bola prisúdená dejinami i osudem ľudskej pospolitosť na Zemi. Dejiny sú spravodlivé, i osud je spravodlivý ako sám čas: ony – dejiny a osud aj on, všemocný čas – otáčajú kolesá svojho mlyna sice pomaly, ale aj trochu neistosť. Isté je len to, čo zostane, čo pretrvá veky, čo prežije časy prajné i neúrodné, čo vzniká z veľkej lásky, skromnosti a úcty, čo sa nepoddá, nepodľahne ne-

ku, Jána Cikkera, Msgre. Františka Rábeka, Pavla Barabáša, Pavla Dvořáka, Juraja Sarvaša... Mimochodom, práve on nám svojím umeleckým prednesom ozvláštnil prezentáciu knihy pria-mo na Kráľovej studni...

I. VÁLEK: Pán Kováč, už sме spomí-nali, že ste úspešne vypracovali a rea-lizovali niekoľko projektov na pod-poru lokality, a viem, že pripravujete ďalšie...

D. KOVÁČ: V roku 1993 som za-čal podnikať a prelom tisícročia sa mi už podarilo osláviť v zrekonštruova-nej chate postavenej na základoch pô-

Dušan Kováč

vodnej vypálenej chaty. Životnou vý-zvou bola pre mňa obnova a ekologizácia horského hotelu Kráľova studňa

Juraj Slota

lákal a láka na potulky po chodníkoch, holiach, lesoch, lúkach či skalných bráľach. Ako člen Horskej služby, skialpinista, cyklista či turista balím na túry aj fotoaparát a statív, aby som sa pokúsil zachytiť niečo z čara tých miest. Porovnanie s inými horstvami, ktoré som navštívil, mi dáva istotu, že vo Veľkej Fatre nájdem v každom ročnom období niečo výnimočné. Ak mám aj trochu šťastia a som v správnom čase na správnom mieste, podarí sa mi nejaký ten záber, s ktorým som trochu spokojný. Vtedy sa oň rád podelím s ostatnými vyznávačmi horskej krásy. Keďže pracujem v Banskej Bystrici, každodenný výhľad na masív Krížnej je pre mňa inšpiráciou a zároveň pozvánkou na túru. Rád hovorievam, že tam je iný svet, iné myšlienky a iná krása!

I. VÁLEK: Pán Mikovič, vy ste svoj vklad do knihy definovali ako (pravdažel) vstup perom.

FEDOR MIKOVIČ: Túto knihu sme zostavili a vydali, aby sme čo najviac Slovákov, jej čitateľov, zoznámili s horskou krajinou plnou výnimočnosti, s krajinou hodnou obdivu a záujmu. Tunajší ľudia radi a s úctou, aká v našich končinách prináleží hostovi, privítajú každého, kto v dobrom prichádza. Príchodiacich vítajú na znak úcty podľa staroslovanského zvyku – chlebom a soľou. Pri potulkách touto horskou krajinou sa na každom kroku kocháte pohľadom na rozložité hole navôkol, na pyšné skalné bralá, hlboké tmavé doliny, bohaté lesy na ich úbočiach. Nevdojak podčakujete svojmu človečiu údelu, že ste sa narodili a budeťte nave-

ky odpočívať v tejto nádhernej krajine, ktorá sa šťastným riadením našich ľudských osudov stala našou domovinou...

I. VÁLEK: Skúsmo v zmysle naznačeného prejsť či skôr ponoriť sa aj do bohatej studne (sic!) histórie. Ale pozrite sa aj na prírodné bohatstvo...

priazni mocných tohto sveta. Takým fenoménom je aj táto horská krajina. Áno, je rozsiahla čo do priestoru, veľká do výšky i do krásy. Nikde inde v slovenských horách nenájdete také na kvetenstvo bohaté lúky ako tu, na pozvolných, miernych a prívetivých svahoch Veľkej Fatry. Vo včasnej jari prevláda-

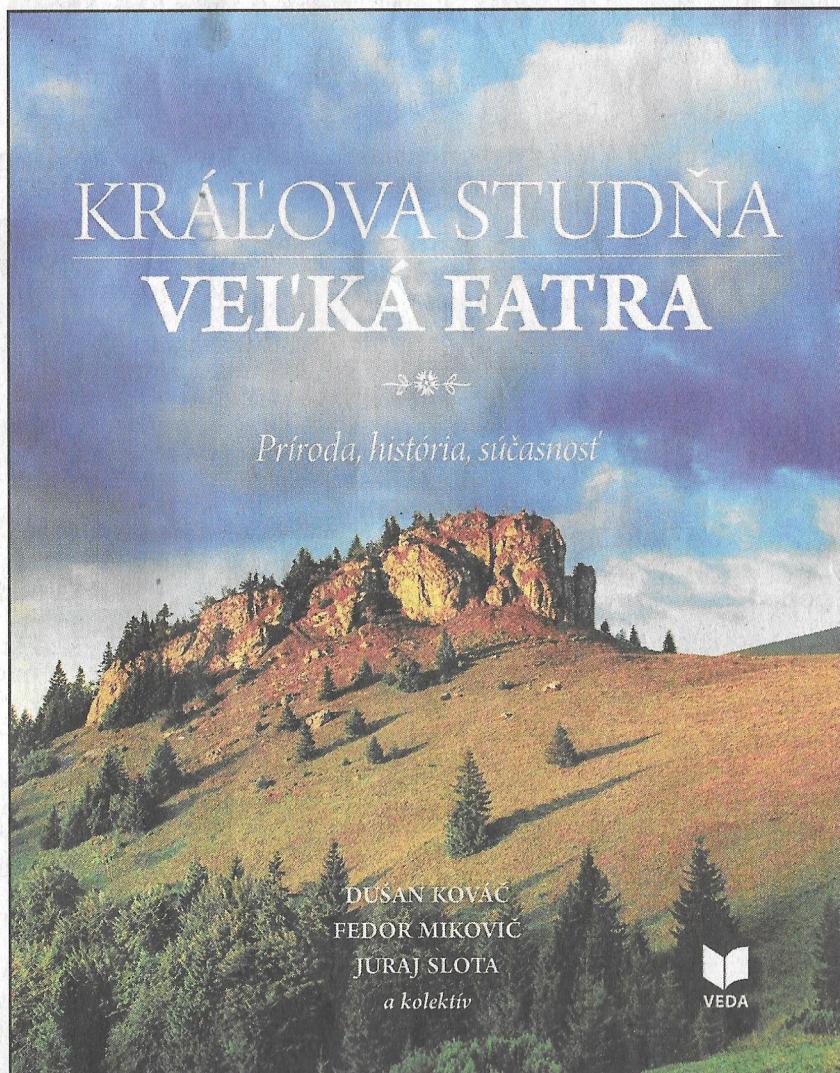
Pokojná atmosféra prírody v unikátnnej lokalite Slovenska. Foto: archív

a jeho okolia v rokoch 2006 až 2010. V ďalších rokoch som sa snažil neustále ochraňovať toto fenomenálne a magické prírodné prostredie. V tejto práci som našiel naozaj zmysel života, a tak som postupne inicioval aj projekty: symbolický cintorín obetiam Veľkej Fatry, návrh na úpravu prameňa Bystrica, oprava kamenného mostíka v Zalámanej doline, cyklobus a značenie cyklotrás, turistický autobus – priama linia Banská Bystrica, Kráľova studňa – Veľká Fatra, príprava a vydanie knihy o Kráľovej studni, vyhlásenie Parku tmavej oblohy Veľká Fatra, zriadenie prvej e-bikeovej dobíjacej stanice na Slovensku na Kráľovej studni, inštalácia kruhových výhľadov maľovaných máp na Krížnej a pred hotelom, osadenie oddychových lavičiek na vrchu Krížna, Fatransko-kráľovská stopa – úprava lyžiarskej trasy z Malého Sturca na Kráľovu studňu a inštalácia solárnej lavičky pred hotelom. Čaká nás príprava druhej etapy ekologizácie hotela, prechod na fotovoltaické články a solárny ohrev teplej vody v hoteli. Taktôž sa aspoň sčasti pokúšam Kráľovej studni vrátiť to, čo mi ona celoživotne dáva.

I. VÁLEK: Mohutnosť krajiny, krása a výnimočnosť prírody. Boli, sú a budú tu aj ľudia. Obyvateelia aj návštevníci a medzi nimi výnimočné osobnosti, z ktorých zopár ste či už nasvietili alebo aj zapojili do knižného projektu...

F. MIKOVIČ: Veľká Fatra. Tunajší ľudia sa stali potomkami a dedičmi jej krás i jej dejín. Oni všetci, nehľadiac na príslušnosť národnú, náboženskú či rasovú, nesú na sebe materské znamienka tejto krajiny, nasiaknutí jej vôňou i pachmi. Sformovaní jej tvarmi nešú pochodeň dejín generáciám, čo tu, v krajinе medzi Krížnou a Sidorovom, budú žiť a zveľaďovať túto zem v časoch budúciach v zmysle odkazu majstra krásneho, ako ranná rosa čistého poetického slova – Mikuláša Kováča, ktorý jednu z najkrajších básní o Slovensku *Táto krajina* napísal pod dojmom zážitkov počas našho spoločného výletu na Kráľovu studňu, Krížnu a Borišov. Aspoň niekoľko veršov z nej: „*Táto krajina pripomína chrám / Chorál o človeku / znie v nej bez prestania / Studničky na jej medziach / sú plné chladnej svätej vody / vysoko na horských lúkach / v gotických vežiach zelených katedrál / nežné spieže oviec zvonia / a vôňa rumančeka / ľahučká ako závoj svadobný / potichu klesá do údolia... / Ked' vchádzasť do tejto krajiny / chcel by si poklaknúť ukloniť sa po pási / a srdcom zabúchať na dubové dvere / ale je to darmo: dvere sú otvorené / a spoza nich ťa víta ľudský hlas: / Nekľakaj! Ved' si jeden z nás! / A nie si v kostole! / Chlieb a sol' ťa čaká na stole.“*

Aby som nezabudol na vašu otázku – ľudia. Harmonicky sme do knihy vložili kapitolu *Prišli k nám ako hostia zdaleka i zblízka*. V nej čitateľia nájdú významných našincov minulosti aj súčasnosti, spomeniem aspoň Izabelu Textorisovú, Mašu Haľamovú, Karola Plic-

Obálka inšpiratívnej obrazovej monografie

jú biele spoločenstvá chránenej veternice narcisovitej, no postupne pribúdajú voňavé kvety prvosienky holej, klinčeka lesklého, ťafranu Heuffelovho, soldanelky karpatskej, nevádzkej horskej, ponikleca slovenského, cyklámenu fatranského, horca Clusiovho, králiku horského, lalie zlatohlavej, zvončene-